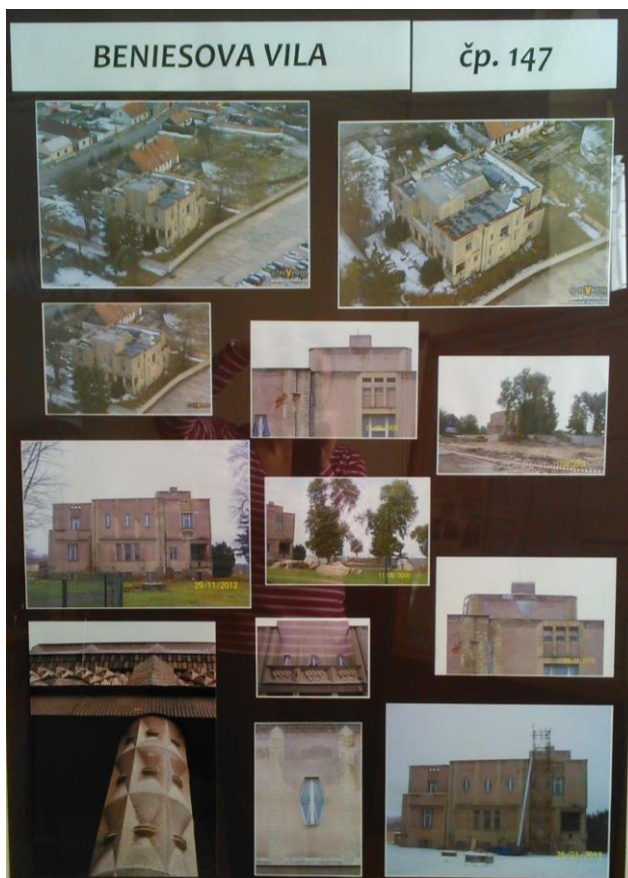

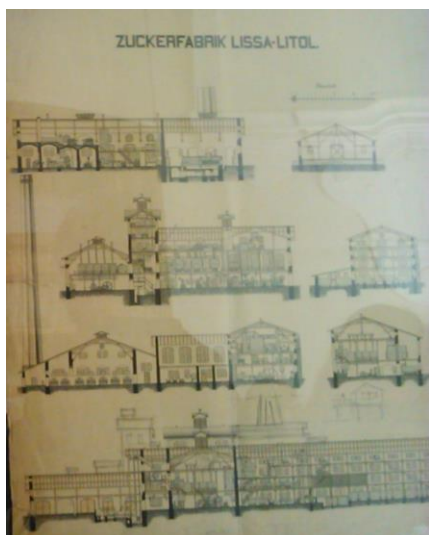
ZA DĚJINAMI CUKROVARU V LITOLI

Státní okresní archiv Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem každoročně připravuje několik výstav s regionálním zaměřením. Tentokrát se pozornosti dočkala i kdysi samostatná obec, dnes součást Lysé nad Labem – Litol.

Dějepis pro 9. ročník otevírá širokou škálu témat – od ryze politických dějin, přes nástin společenského vývoje až po kontext kulturní, umělecký a hospodářský. A pokud se naskýtají možnosti, jak získat větší povědomí o městě a našem okolí v jakémkoliv výše zmíněném ohledu, rádi je využíváme. V archivu jsou žáci 9.C pravidelnými návštěvníky. V 6. ročníku jsme sem zavítali, abychom poznávali písemné a obrazové prameny, jako sedmáky nás potěšilo setkání nad starými snímky, pohlednicemi, plánky a mapami našeho města. Když jsme byli o rok starší, čekal na nás umělecký sloh baroka a s ním stavitelská rodina Luragů. A co přináší letošní devítka? Prostřednictvím výstavy o zaniklém cukrovaru se dostáváme na pomyslnou dějepisnou vycházku do Litole, odkud někteří naši devátáci pocházejí.

Kdo míří Mírovou ulicí od nadjezdu stále dál litolskou zástavbou, jistě si někdy napravo od hlavní silnice všiml rozlehlého prázdného areálu a opuštěné impozantní stavby č.p. 147, kterou místní nazývají *Králičkova (Beniesova) vila*. Ve 2. polovině 19. století se i Litol zařadila k místům, na které dýchl všeobecný duch pokroku a rozvoje výroby. I díky příhodným poměrům lokality, blízkosti zdroje vody a napojení na železnici zde mohl v r. 1871 zahájit činnost rolnický akciový cukrovar. Vybudování cukrovaru se v přímé souvislosti se vznikem mnoha pracovních míst odrazilo také na rozrůstání okolní zástavby. Asi nejvýraznější dějinnou stopu zanechala od 80. let 19. století až po 20. léta 20. století éra rodiny Beniesů. A jak

zněl tehdy oficiální název podniku? Vznešeně a knižně. *Bratři Beniesů lysský cukrovar na cukr surový.*

Co je na výstavě k vidění? Architektonické a situační plány, fotografie z výroby, administrativní dokumenty (evidence, účty), dochované lahvičky se vzorky cukru, pečlivé informační popisy k jednotlivým snímkům a výstavním panelům a zejména mnoho fotografií z řepných kampaní a různých období provozu litolského cukrovaru. Ten také ve své více než stovacetileté historii střídavě prožíval časy prosperity i stagnace. Nezanedbatelnými průvodci po výstavě nám byli *lidé*. Ti, jejichž tvář je spjata s vlastnictvím či vedením cukrovaru, stejně jako ti, kteří v podniku pracovali. Některé by na starých snímcích možná ještě rozpoznal někdo z místních pamětníků.

Mnohé fotografie působí pohodovou atmosférou. Zaměstnanci byli často sousedé. Lidé se vzájemně poznávali a z kolegů se mnohdy stávali přátelé. Snímky z dovolených a společných výprav to jen dokazují.

Cukrovar v Litoli se udržel v provozu do r. 1994, definitivní tečku za jeho existencí přinesl rok 1999, kdy byly budovy strženy. Volná plocha, vzniklá demolicí objektu, pak nějakou dobu sloužila jako parkoviště a překladiště.

A co říci o *Králíčkově vile*? Budova byla postavena v bývalé zahradě v areálu cukrovaru v letech 1912 a 1913 pro Michaela Beniese *firmou Matěj Blecha* dle plánů *Emila Králíčka*. Jde o unikátní ukázkou *kubismu*. Význam této stavby přesahuje z architektonického hlediska místní poměry. Kdybyste si chtěli odmyslet její současnou smutnou, chátrající tvář a zkusit si představit, jak asi mohla vypadat v dobách svého lesku, zaměřte se při prohlídce výstavy na dochované stavební plány. Uvidíte, jak velkoryse byla pojata vnitřní dispozice a jak se účelnost snoubila s reprezentativností a moderním kubistickým pojetím. O tom, že celá současná situace není některým obyvatelům města lhostejná, svědčí aktivity místního spolku *Za záchranu kubistické vily architekta Emila Králíčka v Litoli*.

Pro návštěvu výstavy jsme si zvolili hodinu dějepisu v pondělí 31. 10. Počasí lákalo k delší procházce, nikomu se pak nechtělo vracet zpátky do lavic. Výhled od vstupního dvora na Polabí prozářené podzimním sluncem opět nezklamal. A co Vy? Nemáte chuť navštívit výstavu a poté se projít naším městem? Co třeba až do Litole ke *Králíčkově vile*? Děkujeme pracovníkům SOKA Nymburk se sídlem v Lysé nad Labem za přípravu krásné expozice a umožnění skupinové prohlídky.

Za 9.C

Olga Gruhnová

foto: ZŠ BH (s využitím materiálů SOKA)

